

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และ เจ้าอาวาสวัดอ่างทองวรวิหาร

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และ เจ้าอาวาสวัดอ่างทองวรวิหาร

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

พระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อพระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และเจ้าอาวาสวัดอ่างทองวรวิหาร ท่านได้ถึงแก่มรณภาพลง ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานน้ำสรงศพ มีปี่ กลองชนะประโคมตลอดเวลา และได้พระราชทานโกศบรรจุศพ พร้อมด้วยฉัตรเบญจาตั้งประดับโกศศพด้วย ครั้นถึงกำหนดรับพระราชทานเพลิง ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ โดยบำเพ็ญพระราชกุศลออกเมรุ ที่หอประชุมสงฆ์จังหวัดอ่างทอง มีพระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ มีพระสงฆ์ ๔ รูป สวดธรรมกถา มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมในเวลากลางคืน รุ่งขึ้นพระสงฆ์ ๑๐ รูป รับพระราชทานฉัน และพระสงฆ์ ๑๐ รูป บังสุกุล แล้วทรงพระราชทานเสลี่ยงเชิญโกศศพ และเสลี่ยงพระเถระนำศพ พร้อมด้วย ปี่กลองชนะและฉัตรเบญจาประดับศพแห่เวียนเมรุ กับได้พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตร ทอดถวายสงฆ์ก่อนพระราชทานเพลิง และยังได้ทรงพระราชทานผ้าไตรและภัตตาหารสามหาบในการเก็บอัฐิอีกด้วย

นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ซึ่งบรรดาญาติและศิษยานุศิษย์ในพระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตราบเท่าชีวิต และขอน้อมเกล้าถวายพระพรให้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งหลายจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ขอขอบพระคุณ และขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือ และได้ให้เกียรติมาร่วมในงาน หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง หรือผิดพลาดไปบ้าง หวังว่าจะได้รับอภัยจากทุกท่านด้วย

คณะญาติ และ ศิษย์

ร.พ. จุฬาลงกรณ์

๑๓ มีนาคม ๒๕๓๖

พระวิเศษชัยสิทธิ์

เรามีความเสียดายเหมือนกับท่าน ที่คณะสงฆ์ได้มาสูญสิ้นพระเถระผู้ทรงคุณสมบัติควรแก่เคารพอย่างสนิทใจ คือพระโพธิวงศาจารย์

พระครูปลัด สัมบุณณวัฒนาภิรม เข้มแข็งในการคณะ และวัดตาลญู

สมเด็จพระสังฆราชญาณ

คติพจน์

จงใช้ตำแหน่งหน้าที่ อำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่น

จงอย่าใช้ตำแหน่งหน้าที่ ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

พระโพธิวงศาจารย์

เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

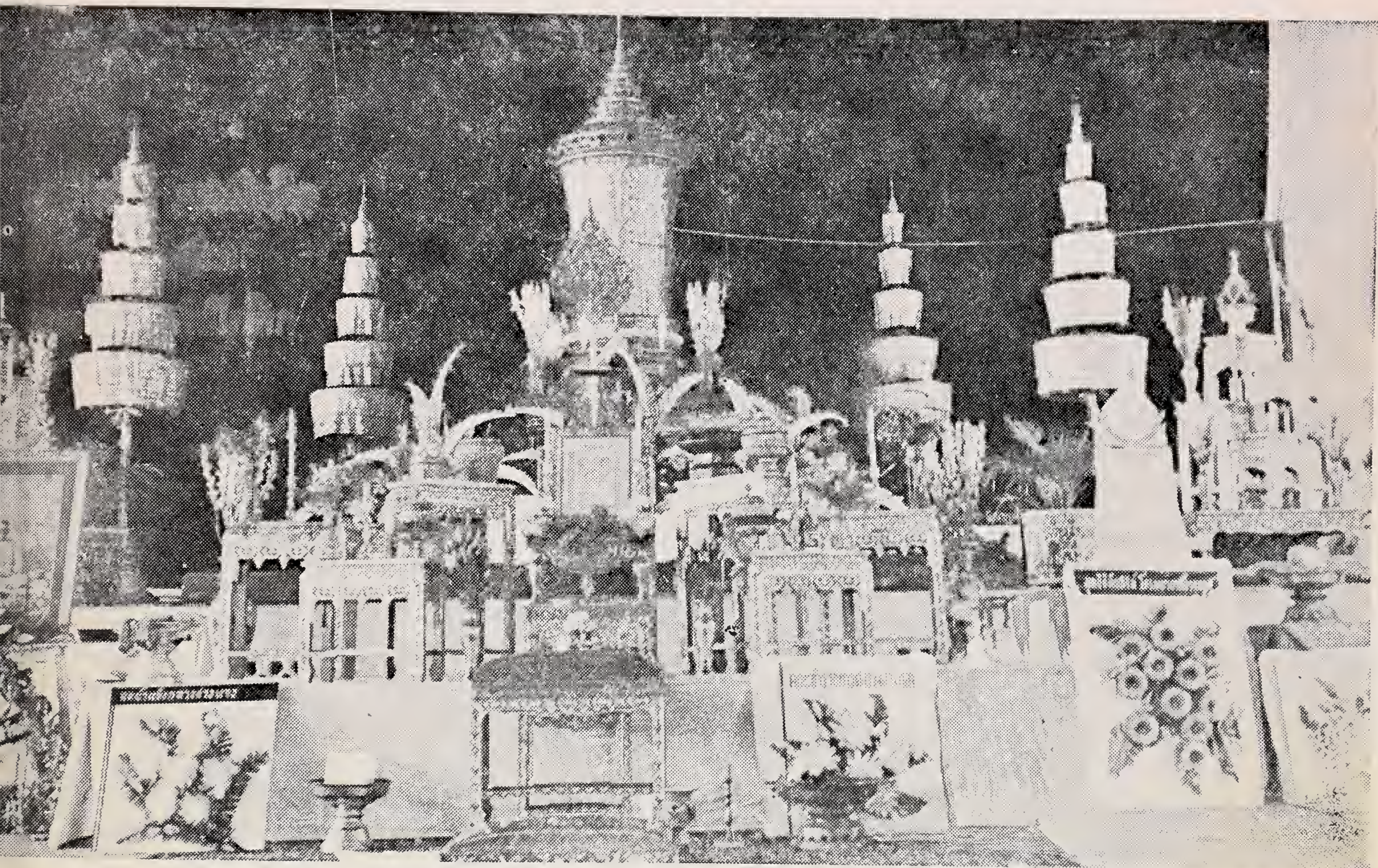

พระโพธิวงศาจารย์ สุนทรเถระ

(แผ้ว อัมพชาติ)

ชาตะ : ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๖

มรณภาพ : ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ประดิษฐานศพด้วยโกศและฉัตรในพระบรมราชานุเคราะห์
สมกับคุณธรรมของพระเดชพระคุณท่าน

ประวัติ
ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์

สถานะเดิม

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ นามเดิม แผ้ว นามสกุล อัมพชาติ นามฉายา สุนุทโร โยมบิดา นายสุดใจ อัมพชาติ โยมมารดา นางเจียม อัมพชาติ อาชีพบิดามารดาทำนา เกิด ณ วันเสาร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะแม ตรงกับวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๖ ที่บ้านฤาชัย อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรพชา - อุปสมบท

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ณ วัดฤาชัย ตำบลฤาชัย อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมี พระครูอุเทศธรรมวินัย เจ้าอาวาสวัดฤาชัย เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ ณ พระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ตำบลดุสิต อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร (พระนคร) โดยมี สมเด็จพระวันรัต (ดิศ) อุทยมหาเถระ เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระวันรัต (จ่าย) ปุณณทัตตมหาเถระ เมื่อดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมวโรดม เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เข้ม) เมื่อดำรงสมณศักดิ์เป็นพระเทพเมธี วัดมหาธาตุฯ และเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามต่อมา เป็นพระอนุสาวนาจารย์

การศึกษาอบรม

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ ได้รับการศึกษาอบรมเบื้องต้น โดยได้เรียนอักขรสมัยในเวลานั้น ทั้งอักษรไทยและอักษรขอม และพระธรรมวินัย อ่านออกเขียนได้และมีความรู้พอสมควร จากท่านพระครูอุเทศธรรมวินัย เจ้าอาวาสวัดฤาชัย โดยโยมบิดาได้นำไปฝากไว้ที่วัดฤาชัย ตั้งแต่ยังเยาว์วัย คือมีอายุประมาณ ๗ ขวบ ภายหลังเมื่อได้รับการบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ได้เข้ามาอยู่ที่วัดมหาธาตุ และได้ถูกคัดเลือกให้เป็นรูป ๑ ในพระภิกษุสามเณรจำนวน

๓๓ รูป ชุดยกมาครองวัดเบญจมบพิตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ได้ขวนขวายศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและบาลีภาษา จากสำนักวัดมหาธาตุ อันมีสมเด็จพระวันรัต (ดิศ อุทยมหาเถระ) เป็นครูอาจารย์ และจากสำนักวัดเบญจมบพิตร อันมีสมเด็จพระวันรัต (จ่าย ปุณณทัตตมหาเถระ) เจ้าอาวาสและเป็นอาจารย์ ได้เข้าสอบความรู้พระปริยัติธรรมบาลีภาษา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในท่ามกลางกรรมการ มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นองค์ประธานการสอบ โดยแปลบาลีภาษาเป็นภาษาไทย ด้วยปากเปล่า และมีความรู้สอบได้บาลีภาษา ประโยค ๑ ประโยค ๒ และประโยค ป.ธ. ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖

๑ ใน ๓๓

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ ได้เป็นสามเณรรูป ๑ ในพระภิกษุสามเณรจำนวน ๓๓ รูป ที่ถูกคัดเลือกและแห่ยกวัดมาครองวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ คือ

ใน พ.ศ. ๒๔๑๗ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระองค์ได้ทรงสร้างพระราชวังดุสิต ในสถานที่สร้างพระราชวังนั้นได้มีวัดอยู่ ๑ วัด และวัดร้างอีก ๑ วัด พระองค์ทรงพระราชประสงค์จะผาติกรรมทดแทนวัดทั้ง ๒ นั้น จึงในวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ได้ทรงเริ่มพิธีการผาติกรรม โดยทรงปักเสาศิลากำหนดเขตวิสุงคามสีมา และเขตพระอาราม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ปรับพื้นที่และรื้อเสนาสนะของวัดเบญจมบพิตร อันตั้งอยู่ริมคลองเปรมประชากรฝั่งตะวันตก คือที่ตั้งวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามในปัจจุบัน แล้วกระทำการก่อสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด ทรงเปลี่ยนชื่อวัดไทรทองหรือวัดแหลม หรือวัดเบญจบพิตรอันหมายถึงเจ้านาย ๕ พระองค์ เป็นวัดเบญจมบพิตร โดยเติม "ม" เข้าในคำว่า "เบญจบพิตร" อันหมายถึงพระองค์ คือ รัชกาลที่ ๕ และนำชื่อวัดดุสิตมาเป็นสร้อยนามสอดคล้องกับพระราชวังดุสิตว่า "ดุสิตวนาราม" เป็นชื่อวัดเต็มว่า "วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม" ครั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สร้างกุฏิเสนาสนะที่อยู่อาศัยพอที่พระภิกษุสามเณรจะอาศัยได้ตามจำนวนปีที่ได้เสวยราชย์มาครบ ๓๓ ปีแล้ว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมติอมรพันธุ์ ร่วมกับ สมเด็จพระวันรัต (ดิศ) เมื่อครั้งยังดำรงสมณศักดิ์ที่พระพิมลธรรม เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ ได้จัดหาพระภิกษุสามเณร

มหานิกายจากวัดมหาธาตุและวัดอื่น ๆ ที่มีสติปัญญาดี และมีความประพฤติปฏิบัติเรียบร้อยสมสมณสารูป ให้ได้จำนวนเท่าปีรัชกาล คือ ๓๓ ปี การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้คัดเลือกเฉพาะพระภิกษุสามเณรมหานิกายนั้น ก็ด้วยทรงมีพระราชประสงค์จะทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรมหานิกายว่า เป็นพระภิกษุสามเณรที่ดี มีสติปัญญาสามารถและมีความประพฤติปฏิบัติตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย มิใช่จะเป็นผู้มีความประพฤติบกพร่องดังเป็นที่กล่าวขานในเวลานั้น

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมติอมรพันธุ์ และ พระพิมลธรรม (ดิศ) จึงได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ คือ จัดสรรพระภิกษุสามเณรวัดมหาธาตุและวัดอื่น ๆ ได้จำนวน ๓๓ รูป โดยมีท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ เป็นสามเณรรวมอยู่ด้วย ๑ รูป คือ พระเทพมุนี (จ่าย) ๑ พระครูปลัดเจริญ ๑ พระมหาจันทิมา ๑ พระครูสังฆวินัยโฉม ๑ พระครูสมุห์จันทร์ ๑ พระครูใบฎีกาบุศย์ ๑ พระหรุ่ม ๑ พระสิน ๑ พระมน ๑ พระโชติ ๑ พระเขียน ๑ สามเณรตี่ ๑ สามเณรแผ้ว อัมพชาติ (ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์) ๑ สามเณรไหล ๑ สามเณรบาง ๑ สามเณรสาย ๑ สามเณรยา ๑ สามเณรส่าน ๑ สามเณรคอน ๑ สามเณรห่อ ๑ สามเณรแม้น ๑ สามเณรเหว่า ๑ สามเณรนวม ๑ สามเณรขาว ๑ สามเณรใหญ่ ๑ สามเณรกัน ๑ สามเณรเพ็ง ๑ สามเณรเล็ก ๑ สามเณรจันทร์ ๑ สามเณรเขียน ๑ สามเณรศรี ๑ สามเณรเจริญ ๑ และ สามเณรช่วง ๑ รวม ๓๓ รูป ท่านเจ้าคุณ–พระโพธิวงศาจารย์ได้ชื่อว่า "๑ ใน ๓๓" ด้วยประการฉะนี้

เพื่อการศึกษา จะขอแทรกเหตุการณ์ในพระราชพิธีแห่พระภิกษุสามเณรมาครองวัดเบญจมบพิตรมาไว้ในที่นี้ ซึ่งท่านเจ้าคุณท่านได้เล่าให้ฟังว่า เมื่อพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสมมติอมรพันธุ์ และ พระพิมลธรรม (ดิศ) (ต่อมาได้รับสถาปนาสมณศักดิ์เลื่อนขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่สมเด็จพระวันรัต แทน สมเด็จพระวันรัต (แดง) วัดสุทัศนเทพวรารามซึ่งเป็นที่เคารพนับถือสูงสุดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ได้จัดสรรพระภิกษุสามเณรได้ครบจำนวน ๓๓ รูปแล้ว ก็พอดีการสร้างเสนาสนะในวัดเบญจมบพิตรได้สำเร็จพอที่พระภิกษุสามเณรจำนวน ๓๓ รูปนั้นจะพักอาศัยอยู่ได้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกอบพระราชพิธีอัญเชิญพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นให้มาอยู่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม โดย

ทรงเริ่มผูกพัทธสีมา วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประทับวัดเบญจมบพิตร ทรงบรรจุพระบรมธาตุในพระศกพระพุทธนรสีห์ ที่อัญเชิญมาจากพระราชวังดุสิตประดิษฐานเป็นพระประธาน ณ สถานที่จะสร้างพระอุโบสถ แล้วทรงวางศิลาฤกษ์และนิมิตกลางพระอุโบสถ อาราธนาให้พระสงฆ์จำนวน ๓๐ รูป มีสมเด็จพระวันรัต (แดง) วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นประธานประกอบพิธีผูกพัทธสีมา เมื่อได้ผูกพัทธสีมาแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สามเณรโชติได้รับการอุปสมบทเป็นภิกษุเป็นรูปแรก โดยมี สมเด็จวันรัต (แดง) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระพิมลธรรม (ดิศ) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ พระเทพมุนี (จ่าย) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ครั้นแล้ว ถึงวันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๓ ซึ่งได้จัดสร้างเสนาสนะกุฏิที่อยู่อาศัยพร้อมแล้ว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกอบพระราชพิธีฉลองสมโภชเสนาสนะ และฉลองสมโภชพระพุทธนรสีห์น้อย (จำลอง) ซึ่งทรงให้จำลองไว้แทนพระพุทธนรสีห์องค์เดิมที่ทรงอัญเชิญให้กลับพระราชวัง เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมแล้ว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้อาราธนาพระภิกษุสามเณรจำนวน ๓๓ รูปนั้น มาอยู่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

พระราชพิธี ให้อัญเชิญ พระภิกษุสามเณร มาอยู่วัด เบญจมบพิตรดุสิต วนารามครั้งนั้น นับว่าเป็นพระราชพิธีอันมโหฬารยิ่งนัก โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับพระราชทานสายสะพายชั้นพานทอง จัดรถม้าประดับตกแต่งมาองค์ละ ๑ รถ และโปรดเกล้า ฯ ให้ขอแรงข้าราชการและพศกนิกรบรรดาที่มีรถจักรยานให้ประดับตกแต่งรถจักรยานของตนด้วยประการต่าง ๆ แล้วให้นำมาเข้ากระบวนแห่ ซึ่งกระบวนแห่ประกอบด้วย รถพระพุทธรูปและพระคัมภีร์พระไตรปิฎก ๑ รถ รถพระเทพมุนี ๑ รถ ซึ่งเป็นรถพระที่นั่งเทียมม้า ๔ และรถพระครูฐานานุกรม พระเปรียญ ๑ รถ รถพระอันดับ ๓ รถ รถสามเณร ๑๑ รถ ต่อจากนั้นเป็นรถพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์อีกหลายรถ กระบวนหน้ามีทหารม้าถือธงมังกร พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและราษฎร ขี่รถจักรยาน รถพิณพาทย์ และกลองแขก เมื่อกระบวนพร้อมแล้ว เวลาบ่าย ๒ โมง ได้เริ่มกระบวนแห่จากวัดมหาธาตุ โดยเริ่มกระบวนจากถนนพระจันทร์ ไปตามถนนสนามไชย ลงถนนบำรุงเมือง ถนนมหาไชย อ้อมไปออกถนนราช-

ดำเนิน ถนนเบญจมาศเลี้ยวไปตามถนนดวงตะวัน (ถนนศรีอยุธยา) ไปเข้าถนนฮก (ถนนนครปฐม) เมื่อกระบวนแห่ถึงหน้าวัดเบญจมบพิตร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-อยู่หัวเสด็จประทับทอดพระเนตรกระบวนแห่ที่ปรำหน้าวัด กระบวนแห่ผ่านหน้าพระที่นั่งและหยุดที่ซุ้มประตูหน้าวัด ณ สถานที่นี้ พระสงฆ์ทั้งหลายที่มานั่งคอยรับอยู่ที่โรงตั้งโต๊ะหน้าวัดได้สวด-ชยันโตรับขึ้นพร้อมกัน เจ้าพนักงานประโคมแตรสังข์และพิณพาทย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-เกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทรงรับและทรงนำเข้าสู่ลานพระอุโบสถ พระเทพมุนีจุดธูปเทียนบูชาพระ-รัตนตรัยหน้าพระพุทธนรสีห์ พระสงฆ์ที่รออยู่ได้สวดชยันโตรับ แล้วออกมาสู่พลับพลาการเปรียญในท่ามกลางมหาสังฆสันนิบาต ประกอบด้วยพระสงฆ์ซึ่งเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชา-คณะทั้งหลาย มีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นประธาน ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาประทับที่พลับพลาการเปรียญนั้นทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ ทรงนมัสการแล้ว ทรงมีพระบรมราชโองการดำรัสประกาศพระบรมราชูทิศถวายที่เป็นกัปปิยภูมิ เขตพระอาราม และกุฏิเสนาสนะอื่น ๆ ในวัดเบญจม-บพิตร แก่สงฆ์จาตุรทิศ และประกาศพระราชทานสร้อยนามวัดเพิ่มเติมอีก เป็น "วัดเบญจม-บพิตรดุสิตวนาราม" เมื่อมีพระบรมราชโองการและพระสงฆ์ทั้งหลายได้รับทราบแล้ว ได้ทรงนำพระเทพมุนีขึ้นบนหมู่พระที่นั่งทรงผนวช ซึ่งพระราชทานให้เป็นกุฏิเจ้าอาวาส พระสงฆ์ที่รอรับอยู่ได้สวดชยันโต เจ้าพนักงานได้ประโคมแตรสังข์แล้ว พระเทพมุนีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเจ้าพนักงานสังฆการีอาราธนาเบญจศีล พระสงฆ์ให้ศีล เจริญพระพุทธมนต์ต่อไป ส่วนกุฏิอื่น ๆ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกอบพิธีเช่นเดียวกัน โดยให้พระบรมวงศานุวงศ์นำพระภิกษุสามเณรไปขึ้นกุฏิตามลำดับ พระสงฆ์จำนวน ๕ รูป สวดชยันโตรับและเจริญพระ-พุทธมนต์ทุกกุฏิ รุ่งขึ้นมีการถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนต์เหล่านั้น แล้วเป็นเสร็จพระราชพิธี ฯ

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า วัดเบญจมบพิตรตั้งอยู่ในที่เปลี่ยว มีประชาชนมาอยู่ยังไม่มาก เกรงว่าพระสงฆ์สามเณรที่มาอยู่จะลำบากด้วยโคจรตามสถานที่บิณฑบาต จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้จัดตั้งโรงครัวขึ้นเป็นการเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง โดยทรงให้พระบรม-

วงศานุวงศ์ ข้าราชการทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน รับเป็นผู้ปวารณาต่อพระสงฆ์สามเณรเหล่านั้น และในชั้นต้นได้ทรงมอบให้เจ้าจอมมารดาดารารัศมี เป็นผู้อุปการะจัดการเกี่ยวกับการครัวนี้ ซึ่งท่านเจ้าจอมมารดา ดารารัศมี ได้เป็น ผู้ปวารณา อุปการะ ท่านเจ้าคุณ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว) ตลอดมา

ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัดเป็นรูปแรก

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ นับว่าเป็นพระภิกษุรูปแรกของวัดเบญจมบพิตรที่ได้ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัดเป็นรูปแรก คือ เมื่อถึง พ.ศ. ๒๔๕๓ พระครูอุเทศธรรมวินัย เจ้าอาวาสวัดฤาชัย ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้มีอุปการคุณแก่ท่านมาตั้งแต่เยาว์วัย ได้ถึงมรณภาพลง เจ้าอาวาสวัดฤาชัยจึงว่างลงด้วย บรรดาญาติโยมจึงได้พากันลงไปยังวัดเบญจมบพิตร และขอพระครูสังฆรักขิต (แผ้ว) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดมเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร โดยขอให้กลับไปอยู่วัดฤาชัย เป็นเจ้าอาวาสและสอนหนังสือปกครองดูแลวัดฤาชัยแทนอาจารย์ต่อไป ท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสจึงได้อนุญาตให้เป็นไปตามประสงค์ ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระภิกษุรูปแรกของวัดเบญจมบพิตร ที่ได้ออกไปปฏิบัติศาสนกิจต่างจังหวัด ด้วยประการฉะนี้

แต่วิธีการที่ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ จะได้ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัดนั้น มิใช่เป็นการง่ายนัก เท่าที่ท่านเจ้าคุณได้เล่าไว้ คือ ในฐานะที่พระภิกษุสามเณรวัดเบญจมบพิตร เป็นพระภิกษุสามเณรในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ที่ได้รับการเลือกสรรให้มาอยู่วัดเบญจมบพิตรโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การที่จะปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง จำต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน จึงจะเป็นไปได้ตามประสงค์ ท่านเจ้าคุณเล่าว่า เมื่อญาติโยมต้องการ และท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสก็เห็นสมควรที่จะให้ไปได้แล้ว ท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร ถึงแม้จะเห็นสมควร แต่ไม่กล้าที่จะอนุญาตให้เป็นไปตามประสงค์นั้น จำเป็นต้องนำความถวายพระพรให้ทรงทราบก่อน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อได้ทรงทราบความที่ญาติโยมชาววัดฤาไชยมาขอพระครูสังฆรักขิต (แผ้ว) ไปอยู่วัดฤาไชย ดังนั้นแล้ว ทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่พระองค์ทรง

สร้างวัดเบญจมบพิตร และทรงให้คัดเลือกพระภิกษุสามเณรผู้มีสติปัญญาสามารถมาอยู่วัดเบญจมบพิตรนั้นด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะทรงเห็นพระภิกษุสามเณรมหานิกายเป็น ผู้สามารถที่จะไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัดได้ เพราะพระมหานิกายนั้นมีมากต่อมาก หากได้พระภิกษุมหานิกายจากวัดในกรุงเทพ ฯ ออกไปครองวัดในหัวเมืองต่าง ๆ ก็จักทำให้พระภิกษุสงฆ์ฝ่ายมหานิกายมีสมรรถภาพและสติปัญญามากขึ้น อันจักได้ช่วยกันจรรโลงรักษาพระพุทธศาสนาให้ดี ให้มั่นคงเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติตลอดไป เหตุนั้นจึงทรงพอพระราชหฤทัย และทรงรับสั่งที่จะจัดการให้เป็นไปตามประสงค์ และในเวลาต่อมาอีกเล็กน้อย ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรด ฯ ให้พระครูสังฆรักขิต (แผ้ว) ซึ่งเป็นพระครูฐานานุกรม ได้เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูอุเทศธรรมวินัย สืบแทนอาจารย์ต่อไป แต่เนื่องจากในเวลานั้นท่านพระครูอุเทศธรรมวินัย (แผ้ว) ยังมีพรรษาไม่ครบ ๕ ยังไม่เป็นนิสัยมุต จึงยังออกไปเป็นเจ้าอาวาสวัดฤาไชย ตามความต้องประสงค์ของญาติโยมชาววัดฤาไชยไม่ได้ จึงต้องยับยั้งอยู่ในวัดเบญจมบพิตรต่อมาอีก ๒ พรรษาจึงออกไปได้ แต่ก่อนที่จะได้ออกไปนั้น ได้มีรับสั่งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาก่อนว่าเหตุไรจึงไม่ออกไป ที่รับสั่งดังนั้น ก็เพราะก่อนที่จะมีรับสั่งนั้น คือ ในฤดูน้ำในปีที่มีรับสั่งนั้นเองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะเสด็จไปทรงเยี่ยมพระครูอุเทศธรรมวินัย เจ้าอาวาสวัดฤาไชยด้วย เมื่อกระบวนเรือพระที่นั่งไปถึงวัดฤาไชย จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้หยุดที่หน้าวัด และรับสั่งถามถึงเจ้าอาวาสเมื่อทายกวัดฤาไชยได้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบว่า พระครูอุเทศธรรมวินัย ยังมิได้ขึ้นมาอยู่จำพรรษา ณ วัดนี้ เมื่อเป็นเช่นนั้น พระองค์จึงมิได้เสด็จขึ้นไปเยี่ยม เป็นแต่ประทับทอดพระเนตรวัดฤาไชย บนเรือพระที่นั่งเท่านั้น ครั้นได้เสด็จกลับมาถึงพระนครแล้วจึงได้มีรับสั่งถามไปยังท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร ซึ่งท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสก็ได้ถวายพระพรให้ทรงทราบว่า การที่พระครูอุเทศธรรมวินัยยังมิได้ขึ้นไปอยู่จำพรรษานั้น ก็เพราะพระครูอุเทศธรรมวินัย ยังไม่เป็นนิสัยมุต คือมีพรรษายังไม่พ้น ๕ และวัดฤาไชยก็ยังไม่มีผู้ปกครองเป็นพระผู้ใหญ่ที่จะรับนิสัยของพระครูอุเทศธรรมวินัยได้ เพราะตามพระวินัยนั้น พระภิกษุผู้จะไปเป็นผู้ปกครองผู้อื่นได้ จำต้องมีพรรษาพ้น ๕ ก่อน ที่เรียกว่า

นิสัยมุต เมื่อยังมีพรรษาไม่ครบ ๕ และวัดที่จะไปอยู่นั้น ไม่มีอาจารย์ผู้จะรับนิสัยได้ ซึ่งพระครูอุเทศธรรมวินัย (แผ้ว) เวลานั้น มีพรรษาเพียง ๔ เท่านั้น จำต้องเป็นนิสัยมุตก่อนจึงจักไปได้ และท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม เจ้าอาวาส ยังได้ถวายพระพรให้ทรงทราบต่อไปว่า ก็เป็นการดีอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งถึงแม้พระครูอุเทศธรรมวินัย ยังจักขึ้นไปจำพรรษาไม่ได้ แต่ก็ได้อบรมพระธรรมวินัย ตลอดถึงระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ให้พระครูอุเทศธรรมวินัยได้รู้และได้ทราบ โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิธีการปกครองพระภิกษุสามเณร การบริหารการคณะสงฆ์ การเผยแพร่พระธรรมวินัยเป็นต้น เมื่อได้ทรงทราบตามคำถวายพระพรของท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม เช่นนี้แล้ว ทรงพอพระราชหฤทัยยิ่งขึ้น และตรัสชมว่าท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดมเป็นผู้รอบคอบดีพร้อมกับรับสั่งอนุญาตไว้ว่า ต่อไปถ้าจะมีใครที่ไหนหรือคณะวัดใด ต้องประสงค์จะได้พระภิกษุสามเณรวัดเบญจมบพิตรออกไปเป็นเจ้าอาวาส หรือไปสอนพระธรรมวินัยแล้ว ก็ทรงอนุญาตให้เป็นไปตามประสงค์ แต่ก่อนที่จะออกไปนั้นสมควรจะได้รับการฝึกอบรมเสียก่อน เพื่อจักได้ไปปฏิบัติกิจพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ท่านพระครูอุเทศธรรมวินัย ครั้นได้นิสัยมุตเพราะมีพรรษาพ้น ๕ แล้ว ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ จึงได้ออกไปเป็นเจ้าอาวาสวัดฤาไชย ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ได้เล่าต่อไปว่าเมื่อได้ออกมาเป็นเจ้าอาวาสวัดฤาไชยแล้ว ก็ได้จัดการให้มีการเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นที่วัดฤาไชยนั้นสืบแทนเจ้าอาวาสรูปก่อน คือพระครูอุเทศธรรมวินัยผู้อาจารย์นั้นสืบไป และได้จัดการให้มีประสิทธิภาพในด้านการเรียนและการสอน โดยเฉพาะการสอน ท่านก็ได้สอนด้วยตนเองนอกจากนั้น ก็ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัดฤาไชยให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีขึ้นด้วยอันช่วยให้ท่านมีกำลังใจในธรรมปฏิบัติและการจัดการงานคณะสงฆ์เป็นอย่างดี

แต่เพราะพระคุณท่านได้มีบุพเพกตบุญตาในชาติปางก่อน มิได้สั่งสมไว้เพื่อการเป็นเจ้าอาวาสวัดฤาไชยแต่เพียงแห่งเดียว จึงใน พ.ศ. ๒๔๕๕ ท่านเจ้าคุณเล่าว่า พระครูพุทธรักขิตมุนี (เปลี่ยน) วัดไทรย์ อำเภอบางแก้ว (วัดอ่างทอง อำเภอเมือง) ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะเมืองอ่างทองอยู่ด้วย ได้ลาสิกขาไป ตำแหน่งเจ้าคณะเมืองอ่างทองจึงว่างลง เจ้าคณะมณฑลอยุธยาสมัยนั้น จึงได้เรียกประชุมเจ้าคณะแขวงทั้ง ๕ ในเมือง

อ่างทอง เพื่อพิจารณาหาผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะเมืองสืบแทนต่อไป แต่ปรากฏว่าเจ้าคณะแขวงทั้ง ๕ นั้น ไม่มีใครยอมรับตำแหน่งเจ้าคณะเมืองอ่างทอง สักรูปเดียว นอกจากนั้นยังได้รวมกันมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า พระครูอุเทศธรรมวินัย (แผ้ว) เจ้าอาวาสวัดฤาไชย อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้เหมาะสมกับตำแหน่งเจ้าคณะเมืองอ่างทองนี้อีกด้วย เจ้าคณะมณฑลอยุธยาจึงได้นำความถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวให้ทรงทราบ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพอพระราชหฤทัย และทรงเห็นชอบด้วยทุกประการ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดให้เลื่อนสมณศักดิ์พระครูอุเทศธรรมวินัยให้เป็นพระครูเจ้าคณะเมือง ที่พระครูวิเศษชัยสิทธิ์ และโปรดให้ไปครองวัดอ่างทอง ตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นต้นมา จนถึงกาลมรณภาพ เป็นเวลาถึง ๖๑ ปี นับว่าท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ ได้เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะเมืองอ่างทอง (เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง) มานานที่สุด ได้ทำความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงแห่งกิจการพระศาสนาโดยสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทุกประการ

โดยเฉพาะในหน้าที่ของความเป็นเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์นับแต่ได้รับตำแหน่งหน้าที่ ในขณะที่ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูวิเศษชัยสิทธิ์ เป็นต้นมา ท่านได้ทำการก่อสร้องเสนาสนะกุฏิวิหาร และถาวรวัตถุอื่น ๆ ของวัดขึ้นใหม่ทั้งหมด ซึ่งเท่ากับมาสร้างวัดใหม่ขึ้นทั้งวัดนั้นเอง คือในขณะที่มีชื่อว่าวัดไทรย์นั้น วัดอ่างทองเป็นวัดที่เท่ากับล้มลุกคลุกคลาน เสนาสนะชำรุดทรุดโทรม ในฤดูฝนตกแทบจะไม่มีที่หลบฝนได้ เมื่อท่านได้มาดำรง-ตำแหน่งแล้ว ได้ทำการก่อสร้างกุฏีสงฆ์ หอสวดมนต์ พระอุโบสถ โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนประจำจังหวัด โรงเรียนประชาบาล กำแพงหน้าวัด จัดทำถนนหนทางและบริเวณสนามหญ้าให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยยึดแบบอย่างวัดเบญจมบพิตรเป็นสำคัญ และในพ.ศ. ๒๔๘๑ ก็ได้ขอพระราชทานถวายไว้เป็นวัดในพระบรมราชูปถัมภ์ คือเป็นวัดหลวง ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็น "วัดอ่างทองวรวิหาร" ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

หน้าที่และฐานะ

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ เมื่อท่านได้ออกมาปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัด โดยพระบรมราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในความเป็นพระภิกษุรูปแรกที่ออกมาจากวัดเบญจมบพิตรแล้ว ท่านได้รับปฏิบัติหน้าที่ในทางปกครองคณะสงฆ์และได้รับฐานะสมณศักดิ์ยกย่องให้ปรากฏ ซึ่งนอกจากการเป็นครูอาจารย์สอนพระปริยัติธรรม และอบรมศีลธรรมแก่พระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ทายกทายิกา และเยาวชนโดยทั่วไปแล้ว ในด้านการปกครอง ท่านได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่ คือ

พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นเจ้าอาวาสวัดฤๅไชย อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นเจ้าคณะเมืองอ่างทอง (เจ้าคณะจังหวัด) และเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นเจ้าคณะตรวจการผู้ช่วยภาค ๑

พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นสมาชิกสังฆสภา

เฉพาะตำแหน่งหน้าที่เป็นเจ้าคณะอ่างทอง (เจ้าคณะเมือง) และเจ้าอาวาสวัดอ่างทองนั้น นับแต่ได้รับแต่งตั้งมาจนถึงเวลามรณภาพ เป็นเวลากว่า ๖๑ ปีติดต่อกันมาโดยตลอด นับว่าเป็นเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าอาวาสที่ได้ดำรงตำแหน่งนานที่สุด ในส่วนฐานะนั้น เมื่อท่านเจ้าคุณได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยและเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาแล้ว ก็ได้รับความยกย่องจากทางการคณะสงฆ์ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์เอกอัครศาสนูปถัมภ์ได้พระราชทานสมณศักดิ์ให้ปรากฏโดยลำดับ คือ

พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นพระครูสังฆรักขิต ฐานานุกรมในท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม

พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นพระครูอุเทศธรรมวินัย พระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาส

พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นพระครูวิเศษชัยสิทธิ์ พระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะเมือง

พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นพระพุทธรักขิตมุนี พระราชาคณะชั้นสามัญ

พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นพระราชเมธี พระราชาคณะชั้นราช

พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นพระโพธิวงศาจารย์ พระราชาคณะชั้นเทพ

พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นพระโพธิวงศาจารย์ พระราชาคณะชั้นธรรม

บทสุดท้าย

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) เป็นพระเถระตัวอย่างที่ควรได้รับความเคารพนับถือบูชาสักการะโดยทั่วไป เป็นผู้บริสุทธิ์ผุดผ่องในเพศบรรพชิต เข้าสู่ร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เยาว์วัย ในขณะมีอายุได้ ๗ ขวบ ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร เมื่ออายุได้ ๑๖ ปี และได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุติดต่อกันมา เป็นสามเณรรูป ๑ ในจำนวนพระภิกษุสามเณร จำนวน ๓๓ รูป ที่ได้รับการเลือกสรรให้มาครองวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามสมัยยกวัด ได้รับภารกิจพระพุทธศาสนา ตั้งแต่มีอายุพรรษายังน้อย เป็นพระภิกษุรูปแรกของวัดเบญจมบพิตร ที่ได้ออกมาปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัด ตั้งแต่ออกมาปฏิบัติศาสนกิจในต่างจังหวัด จนถึงวันและเวลาที่ถึงมรณภาพ เป็นเวลากว่า ๖๐ ปี เป็นพระภิกษุที่มีอายุยืนมากที่สุดในบรรดาพระภิกษุสามเณรที่ยกมาอยู่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม รุ่นแรก จำนวน ๓๓ รูปนั้น

ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ โดยปกติเป็นผู้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ถึงแม้เท้าจะพิการ แต่ร่างกายส่วนอื่น ๆ แข็งแรงดี ได้ปฏิบัติศาสนกิจมีผลดี มีพระภิกษุสามเณรที่ท่านได้สนับสนุนให้ได้ศึกษาพระธรรมวินัยและบาลี สอบได้เป็นเปรียญธรรม ประโยค ป.ธ. ๙ หลายรูป ได้ประพฤติพระธรรมวินัยโดยสมควรแก่เวลาและโอกาส ทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระ นับว่าเป็นพระเถระที่ได้ก่อประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีรูปหนึ่ง นับแต่ได้มีการบำเพ็ญกุศลทำบุญอายุครบ ๗ รอบ ๘๔ ปีบริบูรณ์มาแล้ว สุขภาพทรุดเสื่อมลงเห็นได้ชัด แต่เพราะอานิสงส์แห่งการที่ได้ปฏิบัติกิจพระศาสนา และการประพฤติปฏิบัติพระธรรมวินัยโดยสมควรแก่ธรรม จึงนำให้ท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ ได้มีอายุยั่งยืนมาได้ถึง ๙๐ ปี มีพรรษา ๖๘ และได้ถึงมรณภาพด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๖ สิริอายุเต็มได้ ๘๙ ปี ๖ เดือน ๗ วัน ฯ

รำลึกถึงเกียรติคุณของพระโพธิวงศาจารย์

อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

วัดอ่างทองวรวิหาร พระอารามหลวง

พระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) เป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่ทรงคุณธรรม ประกอบด้วยศีลาจารวัตรมีปฏิปทาเป็นที่เคารพนับถือยิ่งของพุทธศาสนิกชนชาวอ่างทอง ตลอดจนคณะศิษยานุศิษย์ และบรรดาพุทธบริษัทโดยทั่วไป

การมาถึงแก่มรณภาพของพระเดชพระคุณ นำความโศกเศร้ามาสู่บรรดาผู้ที่เคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง และทำให้รำลึกถึงเกียรติคุณความดี ที่พระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ได้สร้างสมไว้ในเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เกียรติคุณความดีที่จะนำมากล่าวไว้ต่อไปนี้ เป็นส่วนหนึ่งของท่านเท่านั้น

ในด้านปฏิปทาศีลาจารวัตร พระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) นับว่าเป็นผู้มีศีลาจารวัตรอันงาม ถือเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย สั่งสอนอบรมผู้อื่นให้เป็นผู้หนักแน่นในระเบียบวินัย รักษาแบบแผนประเพณีอันดีตลอดมา

ในฐานะพระเถระผู้บริหารการคณะสงฆ์ของเมืองอ่างทอง ท่านได้ยึดมั่นในพระธรรมวินัยของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเคร่งครัด ปกครองคณะสงฆ์โดยอาศัยความเที่ยงธรรม ยังความสมัครสมานสามัคคีในพุทธบริษัททุกหมู่เหล่า สามารถนำให้ศาสนกิจของจังหวัดนี้ดำเนินก้าวหน้ามาด้วยดี

ทางพุทธจักรนั้น พระเดชพระคุณเป็นพระนักพัฒนาตัวอย่างของเมืองอ่างทอง ตั้งใจเสริมสร้างความเจริญแก่พระอารามทุกด้าน มุ่งสร้างถาวรวัตถุอันเป็นสาธารณประโยชน์ไว้ในพระพุทธศาสนา กล่าวเฉพาะส่วนใหญ่ คือ

– การก่อสร้างวัด ได้วางผังการก่อสร้างไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีหอสวดมนต์อยู่กลาง มีกุฏิเสนาสนะพระสงฆ์ล้อมรอบ และมีหอระฆังอยู่ ๒ ด้าน เป็นระเบียบงามดี ปรากฏว่าวัดต่าง ๆ ในเมืองอ่างทองได้นำไปเป็นตัวอย่าง ซึ่งเห็นอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน

- ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นต้นมา ได้ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างจริงจัง โดยสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมขึ้นเป็นเอกเทศ เป็นอาคารถาวรสง่างาม นับว่าท่านได้มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาด้านพระศาสนาอย่างน่าสรรเสริญ

ด้านที่เกี่ยวกับอาณาจักร นอกจากจะได้ส่งเสริมอย่างจริงจังทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแล้ว ยังมองเห็นการณ์ไกล ส่งเสริมการศึกษาทางโลกแก่เยาวชนของชาติอีกส่วนหนึ่งด้วย ได้เปิดโรงเรียนสอนภาษาไทยขึ้น มีเรียนถึงชั้นมัธยมปีที่ ๖ เพื่อเป็นแหล่งให้วิทยาการทางโลกแก่เยาวชนของชาติ และเป็นที่หล่อหลอมจิตใจทางศีลธรรมไปในขณะเดียวกัน

ปรากฏว่าเด็กนักเรียนที่อยู่วัดมีจำนวนเป็นร้อย ๆ พระเดชพระคุณท่านก็ได้กวดขันการรักษาระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นพิเศษ เช่นว่า ใครจะเข้านอนก่อนถึงเวลา ๔ ทุ่มไม่ได้เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้มีเวลาศึกษาอบรมตนเองมากขึ้น เป็นผลให้นักเรียนที่เป็นศิษย์วัดทำคะแนนได้ดีกว่านักเรียนอื่น ๆ ทั้งไม่มีใครสอบตกอีกด้วย นอกจากนั้นท่านมีข้อปฏิบัติกวดขันในเรื่องความสะอาด ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่พักอาศัยและในส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งกาย ให้เรียบร้อยประณีตเป็นพิเศษอีกด้วย

ในด้านการอนุเคราะห์เลี้ยงดูศิษยานุศิษย์นั้น ท่านให้การอุปการะเป็นอย่างดียิ่ง เด็กวัดทุกคนถือว่าตนเป็นทั้งศิษย์และเป็นเสมือนลูกของท่าน สมกับคำว่า "ลูกศิษย์" ท่านมีเมตตากรุณาเสมอกันหมด ตั้งใจอุปการะจนถึงปลายทางไม่เคยทอดทิ้ง พระคุณส่วนนี้จึงตราตรึงประทับอยู่ในส่วนลึกของจิตใจคณะศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ไม่มีวันเสื่อมคลาย ท่านเอาใจใส่อบรมทุกสิ่งทุกอย่างในอันจะให้ศิษย์มีความเจริญก้าวหน้า ให้มั่นในสัมมาปฏิบัติ ฉลาดในการพูดจา โต้ตอบ อ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย ตลอดจนการใช้ราชาศัพท์ ท่านก็อบรมสั่งสอนให้รู้จักใช้โดยถูกต้องเช่นกัน

พระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) มิใช่เพียงเป็นพระสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีคุณค่าแก่วงการพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่เป็นเพชรอันล้ำค่าหาที่สุดมิได้ของเมืองอ่างทองทีเดียว

การถึงแก่มรณภาพของพระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) นับว่าเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ของเมืองอ่างทอง เพราะเป็นการสูญเสียพระเถระผู้ใหญ่ ผู้บริหารการคณะสงฆ์ของจังหวัดอ่างทองไปรูปหนึ่ง เราต้องเสียพระนักพัฒนาตัวอย่าง ผู้มุ่งส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวมไปอย่างไม่มีวันกลับตามคติธรรมดาของวัฏฏสงสาร บรรดาพุทธบริษัท คณะศิษยานุศิษย์ ตลอดจนท่านผู้คุ้นเคยเคารพนับถือในพระเดชพระคุณ ต่างก็รู้สึกอาลัยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมารำลึกถึงเกียรติคุณความดีของท่านแล้วก็ทำให้เกิดอนุสสติ ในอันจะสร้างความดีด้วยความไม่ประมาทยิ่งขึ้น ท่านจากไปแต่ร่างกาย คุณความดียังคงปรากฏอยู่ให้เป็นเครื่องอนุสรณ์ตลอดไป สมดังพุทธภาษิตที่ว่า "รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ" ซึ่งแปลความว่า ร่างกายของสัตว์ทั้งหลาย ย่อมย่อยยับไป ส่วนชื่อเสียงคุณงามความดีหาย่อยยับไปด้วยไม่

ในที่สุด ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ ของพระเดชพระคุณพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) จงไปได้เสวยสุขสงบชั่วนิจนิรันดร์ในสัมปรายิกภพ จงทุกประการ เทอญ.

พลตรี [signature]

(เฉลิม สุทธิรักษ์)

เจ้ากรมการทหารสื่อสาร

นายกสมาคมชาวจังหวัดอ่างทอง

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

(สำเนา)

ที่ จ. ๒๗/๒๕๑๗ วัดต้นสน

๒๙ มกราคม ๒๕๑๗

เรื่อง ขอพระราชทานเพลิง และขอพระบรมราชานุเคราะห์

เรียน เจ้าคณะภาค ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดพระราชทานเพลิงศพ ๑ แผ่น

ด้วยพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว) สุนฺทรเถระ อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งถึงมรณภาพ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๐๖ นั้น บัดนี้คณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์เห็นสมควรจะขอรับพระราชทานเพลิงเผาศพในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗

โดยที่พระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระเถระผู้ใหญ่และผู้เฒ่า เป็นปูชนียบุคคลของคณะสงฆ์และประชาชนจังหวัดอ่างทอง คือ ท่านเป็นพระราชาคณะชั้นธรรม มีอายุ ๙๐ ปี พรรษา ๖๙ ดำรงตำแหน่งเจ้าคุณจังหวัดมาเป็นเวลา ๖๑ ปี เป็นพระภิกษุรูปหนึ่งในจำนวน ๓๓ รูป ที่ได้รับคัดเลือกให้มาอยู่วัดเบญจมบพิตรรุ่นแรก และเป็นภิกษุรูปแรกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดส่งให้มาปฏิบัติศาสนกิจในส่วนภูมิภาค ซึ่งนับว่าท่านได้มาปฏิบัติศาสนกิจในด้านต่าง ๆ ให้เจริญรุ่งเรือง จนเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพเป็นอย่างยิ่ง สมควรที่จะได้รับพระมหากรุณาเป็นพิเศษในงานพระราชทานเพลิงศพนี้

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอให้ภาคได้ดำเนินการขอรับพระราชทานเพลิง และขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์เป็นกรณีพิเศษ

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระวิทิตธรรมภาณ

(**พระวิทิตธรรมภาณ**)

เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

สำเนาถูกต้อง

(พระมหาประถม กนฺตสีโล)

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

(สำเนา)

ที่ ๒๕/๒๕๑๗ วัดสังเวชวิศยาราม

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง งานพระราชทานเพลิงศพพระโพธิวงศาจารย์

เรียน เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

ด้วยได้รับรายงานจากพระพุทธิวงศ์มุนี วัดเบญจมบพิตร ในฐานะกรรมการที่ปรึกษาว่า การสร้างเมรุเพื่อรับพระราชทานเพลิงศพพระโพธิวงศาจารย์ อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง วัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทองนั้น ยังไม่เป็นการเรียบร้อยพอที่จะรับพระราชทานเพลิงเพื่อเผาศพ ได้ทันในวันอาทิตย์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ ตามที่กำหนดนั้น

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอให้เลื่อนกำหนดการขอรับพระราชทานเพลิง เพื่อเผาศพพระโพธิวงศาจารย์ ออกไปเป็นวันเสาร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ ตรงกับวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ เพื่อจะได้จัดการเรื่องเมรุให้เป็นการเรียบร้อย สมกับเกียรติยศที่จะได้รับพระราชทานด้วยดี

ขอได้แจ้งให้ทางคณะสงฆ์ ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี และเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง ได้ทราบและปฏิบัติตามนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

สมเด็จพระวันรัต

(สมเด็จพระวันรัต)

ปฏิบัติหน้าที่เจ้าคณะใหญ่หนกลาง

สำเนาถูกต้อง

(พระมหาปฐม กนฺตสีโล)

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

(สำเนา)

ที่ ภ. ๑๘/๒๕๑๗ วัดสุวรรณาราม

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง ขอรับพระราชทานเพลิงและขอพระบรมราชานุเคราะห์

เจริญพร อธิบดีกรมการศาสนา

อ้างถึง หนังสือที่ จ. ๒๗/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการพระราชทานเพลิงศพ ๑ แผ่น

ตามหนังสือที่อ้างถึง เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ได้กำหนดขอรับพระราชทานเพลิงเผาศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว) สุนฺทรเถร อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทองและเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ ความแจ้งอยู่ในกำหนดการที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้แล้ว

อนึ่ง ด้วยพระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระเถระผู้ใหญ่ ผู้รัตตัญญู รูปหนึ่ง นับได้ว่าเป็นปูชนียของคณะศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์โดยทั่วไป อาทิ มีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม มีอายุ ๙๐ ปี พรรษา ๖๙ ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเป็นเวลาถึง ๖๑ ปี เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งในจำนวน ๓๓ รูป ที่ได้รับคัดเลือกให้มาอยู่วัดเบญจมบพิตรรุ่นแรก และยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดส่งให้ไปปฏิบัติศาสนกิจในส่วนภูมิภาคเป็นรูปแรกด้วย

นับว่า พระโพธิวงศาจารย์นี้ ได้เป็นกำลังอันสำคัญในด้านการพระศาสนาทางการปกครอง โดยใช้สติปัญญาความสามารถและสุปฏิบัติ จนเป็นที่เชื่อถือของหมู่คณะว่า เป็นนักปกครองที่มีเหตุผล ทำให้หมู่คณะในภูมิภาคนี้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ทำความเบาใจให้แก่เจ้าคณะเหนือตลอดมา ทั้งในด้านศีลาจารวัตรเพรียบพร้อมด้วยคุณธรรม ก็เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพของคณะสงฆ์และประชาชนในจังหวัดนี้เป็นอย่างยิ่ง สมควรที่จะได้ยกย่องเทิดทูนเกียรติ-

คุณความดีให้ปรากฏเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ควรที่จะได้รับพระมหากรุณาเป็นพิเศษ ในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้

ฉะนั้น จึงเจริญพรมาเพื่อขอให้กรมการศาสนาได้ดำเนินการขอรับพระราชทานเพลิงและขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์เป็นกรณีพิเศษด้วย

ขอเจริญพร

พระธรรมราชานุวัตร

(พระธรรมราชานุวัตร)

เจ้าคณะภาค ๒

(สำเนา)

ที่ ๕/๒๕๑๗ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์งานศพพระโพธิวงศาจารย์

ขอเจริญพร ท่านเลขาธิการพระราชวัง

ด้วยพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) อายุ ๙๐ พรรษา ๖๘ อดีตเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง และเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ได้ถึงมรณภาพเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๑๖ บัดนี้ คณะสงฆ์ ข้าราชการ และประชาชน จังหวัดอ่างทอง ได้พร้อมกันกำหนดจะขอรับพระราชทานเพลิงศพ ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗

โดยที่พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) เป็นพระเถระผู้เฒ่า และสำคัญของสำนักวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม มารูปหนึ่ง คือ เป็นสามเณรรูป ๑ ในจำนวนพระภิกษุสามเณร ๓๓ รูป ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้คัดเลือก และแห่มาครองวัดเบญจมบพิตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓ อันเป็นสมัยเริ่มทรงสถาปนาวัดเบญจมบพิตร และต่อมาได้รับการอุปสมบท ณ พระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร เมื่ออุปสมบทได้ ๕ พรรษาแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เป็น พระครูอุเทศธรรมวินัย และได้ให้ไปครองวัดฤาชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้ให้ไปเป็นเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ในเวลาต่อมาอีก ๒ ปี และได้ดำรงตำแหน่งนี้มาจนถึงมรณภาพ เป็นเวลานานถึง ๖๐ ปี พระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระภิกษุรูปแรกของวัดเบญจมบพิตรที่ออกไปปฏิบัติศาสนกิจต่างจังหวัด และได้ไปปฏิบัติศาสนกิจให้ถึงความเจริญเป็นอย่างดี สรรพกรณียกิจที่พระโพธิวงศาจารย์ได้ไปปฏิบัตินั้น พอสรุปได้ว่าไปเป็นเจ้าอาวาส เป็นเจ้าสำนักเรียน, เป็นเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาค ยังความเจริญให้มีขึ้นทั้งด้านการศึกษา การปฏิบัติ และการประพฤติตามพระธรรมวินัย เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพสักการะของคณะสงฆ์ ข้าราชการและประชาชนในจังหวัดอ่างทองและจังหวัดใกล้เคียงเป็นอย่างดี ควรได้

รับพระบรมราชานุเคราะห์เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งทางคณะสงฆ์และข้าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ขอรับพระราชทานมาเป็นทางราชการด้วยแล้ว

ในฐานะที่พระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระเถระผู้เฒ่า เป็นพระเถระสำคัญ ของวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ดังได้เจริญพรมานั้น อาตมภาพจึงขอเจริญพรมาในฐานะเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร ขอท่านเลขาธิการได้โปรดนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์งานศพพระโพธิวงศาจารย์เป็นกรณีพิเศษ หากทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แล้ว ก็จัดเป็นการโดยเสด็จพระราชกุศลในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานมาแล้วในสมัยทรงสถาปนาวัดเบญจมบพิตรนั้น

การจะสมควรประการใด อาตมภาพหวังในกุศลเจตนาของท่านเลขาธิการ

ขอเจริญพร

พระพุทธิวงศมุนี

(พระพุทธิวงศมุนี)

(สำเนา)

ที่ พว. ๐๐๐๑/๘๐๕ สำนักพระราชวัง

๕ มีนาคม ๒๕๑๗

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

นมัสการ พระพุทธิวงศมุนี เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

อ้างถึง ลิขิตที่ ๕/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

ตามลิขิตที่อ้างข้างต้น ขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) ณ เมรุวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น

สำนักพระราชวังได้นำความกราบบังคมทูล พระกรุณาทราบ ฝ่าละอองธุลีพระบาท แล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

จึงนมัสการมาเพื่อทราบ

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

กัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

(นายกัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา)

เลขาธิการพระราชวัง

สำนักงานเลขานุการ

โทร. ๒๑๐๘๗๓

(สำเนา)

ที่ ศธ. ๐๔๐๖/๘๘๖ กรมการศาสนา

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงศพพระสมณศักดิ์

เรียน เลขาธิการพระราชวัง

ด้วยพระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะภาค ๒ แจ้งว่า คณะเจ้าภาพ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เป็นต้น จะจัดการปลงศพพระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) อายุ ๙๐ พรรษา ๖๙ วัดอ่างทอง อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง กำหนดวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ เมรุวัดอ่างทอง

ในการนี้ คณะกรรมการจัดงานมีความประสงค์ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงศพพระโพธิวงศาจารย์ ครั้งนี้ด้วย เพราะเห็นว่าพระโพธิวงศาจารย์ เป็นพระเถระผู้ใหญ่ในจังหวัดอ่างทอง มีศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นจำนวนมาก มีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเป็นเวลา ๖๑ ปี เป็นพระสงฆ์ในจำนวน ๓๓ รูป ที่ได้คัดเลือกให้มาอยู่วัดเบญจมบพิตร รุ่นแรก และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดส่งให้ไปปฏิบัติศาสนกิจในส่วนภูมิภาคเป็นรุ่นแรก นับว่า พระโพธิวงศาจารย์ รูปนี้ เป็นกำลังสำคัญในทางการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพของสงฆ์และประชาชนเป็นอย่างยิ่ง

กรมการศาสนาพิจารณาแล้ว เห็นสมควรดำเนินการขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์โดยควรแก่ฐานานุรูปของพระโพธิวงศาจารย์ ตามความประสงค์ของคณะเจ้าภาพดังกล่าวแล้ว

จึงเรียนมา เพื่อโปรดพิจารณาตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

วัชระ เอี่ยมโชติ

(นายวัชระ เอี่ยมโชติ)

อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์

โทร. ๘๑๖๕๐๐

(สำเนา)

ที่ จ. ๓๗/๒๕๑๗ วัดต้นสน

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง ขอเลื่อนวันอาราธนางานพระราชทานเพลิงศพอดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

เรียน เจ้าอาวาสวัดอ่างทอง

ด้วยสมเด็จพระวันรัต เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้มีคำสั่งให้เลื่อนวันพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง กำหนดเดิมวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ ให้เลื่อนออกไป เป็นวันเสาร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ ตรงกับวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ ปีขาล เพราะเหตุเมรุแล้วไม่เรียบร้อย

ฉะนั้น จึงแจ้งมาให้พระสังฆาธิการทุกระดับได้ทราบ และขออาราธนาตามวันกำหนดใหม่ คือขออาราธนาพระคุณท่านไปฉันเพล มาติกา บังสุกุล วันเสาร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ ตรงกับวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๕ ปีขาล ณ ที่วัดอ่างทองวรวิหาร

ขอแสดงความนับถือ

พระวิทิตธรรมภาณ

(พระวิทิตธรรมภาณ)

เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง

(สำเนา)

ด่วนมาก

ที่ ภ. ๒๗/๒๕๑๗ วัดสุวรรณาราม

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง เลื่อนวันพระราชทานเพลิงศพ

เจริญพร อธิบดีกรมการศาสนา

อ้างถึง หนังสือที่ ภ. ๑๘/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งว่า คณะเจ้าภาพกำหนดวันพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง วันอาทิตย์ที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๐๐ น. ดังความแจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ คณะเจ้าภาพมีเจ้าคณะจังหวัดอ่างทองเป็นต้น แจ้งว่า วันและเดือนดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่พร้อมที่จะพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ได้ โดยเฉพาะเมรุยังไม่เสร็จเรียบร้อยเท่าที่ควร

เพื่อความเหมาะสม เจ้าภาพจึงแจ้งขอเลื่อนกำหนดวันเดือนพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์เสียใหม่ ดังนี้ คือ วันเสาร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๐๐ น.

เจริญพรมาเพื่อขอให้กรมดำเนินการติดต่อกับสำนักพระราชวัง ให้เป็นไปตามกำหนดวันพระราชทานเพลิงศพตามที่ขอกำหนดใหม่นั้น

ขอเจริญพร

พระธรรมราชานุวัตร

(พระธรรมราชานุวัตร)

เจ้าคณะภาค ๒

(สำเนา)

ด่วนมาก

ที่ ศธ ๐๔๐๖/๑๕๐๓ กรมการศาสนา

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง ขอเลื่อนวันพระราชทานเพลิงเผาศพพระโพธิวงศาจารย์

เรียน เลขาธิการพระราชวัง

อ้างถึง หนังสือที่ ศธ ๐๔๐๖/๘๔๖ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

ตามที่หนังสือที่อ้างถึง กรมการศาสนา ได้รายงาน ขอรับ พระราชทาน พระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงเผาศพพระโพธิวงศาจารย์ วัดอ่างทอง อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง กำหนดวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ ดังความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

บัดนี้ พระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะภาค ๒ แจ้งว่า วันและเดือนที่ขอพระราชทานเพลิงเผาศพข้างต้นนั้น คณะเจ้าภาพไม่พร้อมที่จะจัดงานพระราชทานเพลิงเผาศพได้ เพราะการก่อสร้างเมรุยังไม่เสร็จเรียบร้อย จึงขอเลื่อนกำหนดวันและเดือนในการพระราชทานเพลิงเผาศพพระโพธิวงศาจารย์ ไปเป็นวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๐๐ น.

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ประสิทธิ์ สุนทโรทก

(นายประสิทธิ์ สุนทโรทก)

รองอธิบดีปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์

โทร. ๘๑๖๕๐๐

(สำเนา)

ที่ พว ๐๐๑/๘๒๕ สำนักพระราชวัง

๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

เรื่อง ขอเลื่อนกำหนดวันพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์

เรียน อธิบดีกรมการศาสนา

อ้างถึง หนังสือที่ ศธ ๐๔๐๖/๑๕๐๓ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

ตามหนังสือที่อ้างข้างต้น พระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะภาค ๒ แจ้งว่า วันและเดือนที่ขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงเผาศพ พระโพธิวงศาจารย์ ไปแล้วนั้น ทางคณะเจ้าภาพไม่พร้อมที่จะจัดงานพระราชทานเพลิงเผาศพได้ เนื่องจากการสร้างเมรุยังไม่เสร็จเรียบร้อย จึงขอเลื่อนกำหนดการพระราชทานเพลิงศพ ไปเป็นวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๐๐ น.

สำนักพระราชวังขอเรียนว่า ตามกำหนดวันดังกล่าวอยู่ในระหว่างที่จะกำหนดถวายพระเพลิงพระศพ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) จึงขอให้แจ้งทางเจ้าภาพมาติดต่อเพื่อกำหนดวันพระราชทานเพลิงใหม่ กับเจ้าหน้าที่แผนกพระราชพิธี สำนักงานเลขานุการ สำนักพระราชวัง ในเวลาราชการ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

กัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

(นายกัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา)

เลขาธิการพระราชวัง

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๒๑๒/๑๗

สำนักพระราชวัง

๑๑ มีนาคม ๒๕๑๗

การเปลื้องเครื่องสุกำศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) ที่หอประชุมสงฆ์ วัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง แล้วเชิญศพไปทำการเผา ที่เมรุวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

วันศุกร์ ที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๔.๐๐ น.

วิม พิมพ์

ทาน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

(แบบ ค.)

สำนักพระราชวัง

หมายรับสั่งที่ ๖๑๒๓

๑๑ มีนาคม ๒๕๑๗

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) ณ เมรุวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ดังต้นหมายรับสั่งที่แนบมาพร้อมนี้.

วิม พิมพ์

ปริเฉทวรรณ ทาน

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	บำหมายเรียน เจ้าภาพศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) เพื่อทราบ.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง

โดยหน้าที่ราชการ

(ลงชื่อ) [signature]

ผู้รับรับสั่ง

(สำเนา)

หมายรับสั่งที่ ๒๑๒๒ สำนักพระราชวัง

๑๑ มีนาคม ๒๕๑๗

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) ณ เมรุวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

วันเสาร์ที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๓๐ น. บำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานในการออกเมรุ ที่หอประชุมสงฆ์ วัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา แล้วพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๑.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป ที่สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อนรับพระราชทานฉัน

เวลา ๑๕.๐๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปบังสุกุล เชิญโกศศพแห่เวียนเมรุ แล้วเชิญขึ้นตั้งบนจิตกาธาร

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระราชทานผ้าไตรของหลวง ๕ ไตร ทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุล แล้วพระราชทานเพลิง

วันจันทร์ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๗ เวลา ๐๗.๐๐ น. พระราชทานผ้าไตร และภัตตาหารสามหาบ ในการเก็บอัฐิ

แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

(สำเนา)

ที่ ศธ ๐๕๐๖/๑๘๖๔ กรมการศาสนา

๔ มีนาคม ๒๕๑๗

เรื่อง ขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์

นมัสการ พระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะภาค ๒

อ้างถึง หนังสือที่ ภ. ๑๘/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ และที่ ภ. ๒๗/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง พระคุณท่านได้รายงานขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงเผาศพ พระโพธิวงศาจารย์ วัดอ่างทอง อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง กำหนดวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ เมรุวัดอ่างทอง และได้รายงานขอเลื่อนกำหนดการพระราชทานเพลิงเผาศพ พระโพธิวงศาจารย์ ไปเป็นวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ เวลา ๑๖.๓๐ น. เนื่องจากการสร้างเมรุยังไม่เสร็จเรียบร้อย ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

กรมการศาสนาได้รายงานไปยังสำนักพระราชวังแล้ว ได้รับแจ้งว่า ตามกำหนดวันดังกล่าวที่แจ้งขอเลื่อนไปนั้น อยู่ในระหว่างที่จะกำหนดถวายพระเพลิงพระศพ สมเด็จพระอริย-วงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) จึงขอให้แจ้งทางเจ้าภาพไปติดต่อเพื่อกำหนดวันพระราชทานเพลิงใหม่ กับเจ้าหน้าที่แผนกพระราชพิธี สำนักงานเลขานุการ สำนักพระราชวัง ในเวลาราชการ

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ และดำเนินการ

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ประสิทธิ์ สุนทโรทก

(นายประสิทธิ์ สุนทโรทก)

รองอธิบดีปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์

โทร. ๘๑๖๕๐๐

(สำเนา)

ที่ พว ๐๐๑/๘๐๔ สำนักพระราชวัง

๕ มีนาคม ๒๕๑๗

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงศพ
พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

เรียน อธิบดีกรมการศาสนา

อ้างถึง หนังสือที่ ศธ ๐๔๐๖/๘๘๖ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

ตามหนังสือที่อ้างข้างต้น ขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทาน-เพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) ณ เมรุวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น

สำนักพระราชวัง ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดแจ้งให้เจ้าภาพมาติดต่อรายละเอียดกับเจ้าหน้าที่แผนกพระราชพิธี สำนักงานเลขานุการ สำนักพระราชวัง ในเวลาราชการ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

กัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา

(นายกัลย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา)

เลขาธิการพระราชวัง

(สำเนา)

ที่ ศธ. ๐๔๐๖/๒๓๖๘ กรมการศาสนา

๑๕ มีนาคม ๒๕๑๗

เรื่อง ขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร)

นมัสการ พระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะภาค ๒

อ้างถึง หนังสือที่ ภ. ๑๘/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ หนังสือที่ ภ. ๒๗/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ และหนังสือที่ ศธ. ๐๔๐๖/๑๘๖๔ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๑๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง พระคุณท่านได้รายงานขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงเผาศพพระโพธิวงศาจารย์ วัดอ่างทอง อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และได้แจ้งขอเลื่อนกำหนดการพระราชทานเพลิงเผาศพไปเป็นวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗ ซึ่งสำนักพระราชวังแจ้งว่าอยู่ในระหว่าง ที่จะกำหนดถวายพระเพลิงพระศพ สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งกรมการศาสนาได้นมัสการให้ทราบแล้ว นั้น

บัดนี้ สำนักพระราชวังแจ้งว่า ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการพระราชทานเพลิงศพ พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว สุนฺทโร) จึงขอให้เจ้าภาพไปติดต่อรายละเอียดกับเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ และได้โปรดแจ้งให้เจ้าภาพไปติดต่อรายละเอียดกับเจ้าหน้าที่แผนกพระราชพิธี สำนักงานเลขานุการ สำนักพระราชวัง ในเวลาราชการต่อไป.

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ประสิทธิ์ สุนทโรทก

(นายประสิทธิ์ สุนทโรทก)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์ โทร. ๘๑๖๕๐๐

ประวัติวัดอ่างทอง
อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

ที่ตั้งวัด วัดอ่างทอง เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ในท้องที่เทศบาลเมืองอ่างทอง มีถนนเทศบาลผ่านเข้ามาในบริเวณวัด ๓ สาย คือ ถนนเทศบาล ๑ ผ่านหน้าวัด ถนนเทศบาล ๓ ผ่านทางด้านตะวันออก ถนนเทศบาล ๔ ผ่านทางด้านหลังวัด และยังมีถนนเก่าของวัดผ่านกลางระหว่างพระอุโบสถกับกุฏิอีก ๑ สาย นอกจากนี้ก็มีถนนซอยยังไม่มีชื่อ ๑ สาย กับซอยร่มโพธิ์ทองอีก ๑ สาย เนื้อที่ดินที่ตั้งวัดมีจำนวน ๓๖ ไร่ ๒ งาน ๕๐ วา ทิศเหนือจดลำแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้ติดที่ดินราชพัสดุและที่ดินของเอกชน ทิศตะวันออกติดที่ดินของศาลเจ้าและที่ดินของเอกชน ทิศตะวันตกติดที่ดินของไปรษณีย์ และบริเวณที่ตั้งศาลากลางจังหวัด

ผู้สร้างและผู้ปฏิสังขรณ์ วัดนี้ เดิมเป็นวัดราษฎร์ ได้สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) โดยหมื่นแก้ว (รอด) นางทองดี ได้บริจาคที่ดินของตน จำนวน ๒๐ ไร่เศษ กับได้สร้างกุฏิขึ้น ๓ หลัง แล้วอุทิศถวายให้ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ โดยให้ชื่อว่า "วัดโพธิ์ทอง" เพราะในที่ดินแปลงนี้มีต้นโพธิ์อยู่ด้วย และได้อาราธนาให้ พระอธิการแพ มาเป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ได้ ๑๕ ปี ก็ได้ย้ายไปอยู่วัดอื่น ต่อมาจึงได้พระอธิการอาจ มาเป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ได้ ๕ ปี ก็เกิดเพลิงไหม้กุฏิหมดทั้ง ๓ หลัง ต่อมานายกรุด นางบุญมี ซึ่งเป็นผู้ค้าไม้ติดอยู่กับวัด ได้เป็นหัวหน้าจัดการปลูกสร้างกุฏิขึ้นใหม่และได้สร้างอุโบสถไว้ด้วย

ในขณะที่นายกรุด นางบุญมี กำลังก่อสร้างเสนาสนะอยู่นั้น นายอากรม้อ พร้อมด้วยราษฎรในตำบลบางแก้วได้ร่วมกันจัดซื้อที่ดินซึ่งอยู่ติดกับเขตวัดโพธิ์ทอง ด้านตะวันออกอีกจำนวน ๑๐ ไร่เศษ แล้วได้สร้างกุฏิขึ้น ๖ หลัง หอสวดมนต์ ๑ หลัง แล้วอุทิศถวายให้ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง โดยให้นามว่า "วัดโพธิ์เงิน" เพราะในที่ดินแปลงนี้ก็มีต้นโพธิ์อยู่ด้วยเช่นกัน (ปัจจุบันได้ตายไปแล้ว) และได้พระอธิการคล้อย เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ ๘ ปี ก็มรณภาพไป จึงว่างผู้ปกครองวัดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ได้เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคเพื่อไปทรงหล่อจำลองพระพุทธชินราช ที่จังหวัดพิษณุโลกที่จะนำไปประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร เมื่อเรือพระที่นั่งแล่นผ่านมาถึงหน้าวัดโพธิ์ทองและวัดโพธิ์เงิน ทรงทอดพระเนตรเห็นรั้วหน้าวัดต่างกันเป็น ๒ ตอน จึงทรงรับสั่งถามสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ซึ่งโดยเสด็จไปในเรือพระที่นั่งนั้นด้วย ว่าเป็นเพราะเหตุใด สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพจึงได้กราบบังคมทูลว่า เป็น ๒ วัดติดกัน คือ ทางด้านตะวันตก เป็นวัดโพธิ์ทอง ทางด้านตะวันออกเป็นวัดโพธิ์เงิน ต่างวัดต่างทำ จึงไม่เหมือนกัน พระองค์จึงทรงรับสั่งว่า ควรจะมารวมให้เป็นวัดเดียวกัน และให้ชื่อวัดขึ้นใหม่ว่า "วัดอ่างทอง" เมื่อเสด็จกลับจากการหล่อจำลองพระพุทธชินราชจำลองแล้ว เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทองว่า ให้รวมวัดโพธิ์ทองและวัดโพธิ์เงินเข้าเป็นวัดเดียวกัน แล้วขนานนามวัดขึ้นใหม่ว่า วัดอ่างทอง วัดทั้ง ๒ จึงรวมเป็นวัดเดียวกันและได้รับขนานนามว่า วัดอ่างทอง อันเป็นมงคลนามตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ส่วนเสนาสนะต่าง ๆ ก็ปล่อยให้อยู่ในสภาพเดิม และได้เรียกบริเวณหมู่กุฏิของวัดโพธิ์ทองเดิมว่า "คณะใต้" เรียกหมู่กุฏิของวัดโพธิ์เงินเดิมว่า "คณะเหนือ" การปกครองก็ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสองค์เดียวกัน

ลำดับเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง เมื่อได้จัดการรวมวัดทั้ง ๒ เข้าเป็นวัดเดียวกันแล้ว โดยมีเจ้าอาวาสปกครองวัดเป็นลำดับมาดังนี้ คือ

๑. พระมหานวม บุตรนายยม นางคล้าย บ้านตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นน้องชายของพระครูเปลี่ยน เจ้าคณะเมืองอ่างทอง และได้ย้ายมาจากวัดมหาธาตุ พระนคร พระมหานวมเป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ได้ ๑๑ ปี ก็ลาสิกขา แล้วกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม

๒. พระสมุห์หรุ่ม บุตรนายชัง นางผาด บ้านตำบลศาลาแดง อำเภอบางแก้ว (เมืองอ่างทอง) เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ได้ ๗ ปี ก็ลาสิกขา แล้วกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม

๓. พระอธิการวัน บุตรนายชุ่ม นางอิ่ม บ้านตำบลบางแพ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดอยู่ประมาณ ๘ ปี ก็ย้ายไปอยู่ที่วัดอื่น

๔. เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ตำแหน่งเจ้าคณะเมืองอ่างทองว่างลง เพราะพระครูเปลี่ยนลาสิกขา จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระครูวิเศษชยสิทธิ์ (ขณะนี้ดำรงสมณศักดิ์ที่พระโพธิวงศาจารย์ เสมอชั้นธรรม) เจ้าอาวาสวัดฤๅชัย อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะเมืองอ่างทอง สืบมาจนปัจจุบันนี้ (พ.ศ. ๒๕๐๕)

การก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ นับตั้งแต่พระครูวิเศษชยสิทธิ์ ได้มาปกครองวัดนี้ก็ได้เริ่มทำการปฏิสังขรณ์และก่อสร้างเสนาสนะต่าง ๆ เป็นการใหญ่ เริ่มตั้งแต่กุฏิ หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนปริยัติธรรม ทำกำแพงแก้วพระอุโบสถ ตลอดจนการปูกระเบื้องซิเมนต์พื้นของกำแพงแก้วและได้ทำการก่อสร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระพุทธรูปต่าง ๆ อีกด้วย แล้วได้จัดการสร้างศาลาลาย ภายในกำแพงแก้วอีก ๔ หลัง เพื่อสำหรับเป็นที่พักของอุบาสกอุบาสิกา และสร้างศาลาท่าน้ำหน้าวัดอีก ๓ หลัง พระประธานในพระอุโบสถสร้างด้วยก่ออิฐถือปูน เป็นพระปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๒.๑๕ เมตร สูง ๒.๗๕ เมตร เป็นพระประธานคู่กับวัดมาแต่เดิม ลักษณะไม่งามและไม่ถูกสัดส่วน ในขณะนั้นได้เริ่มชำรุดและเอนไปทางตะวันตกเฉียงเหนือใกล้จะโค่นอยู่แล้ว แต่ก็ไม่มีใครคิดปฏิสังขรณ์หรือแก้ไขให้กลับคืนมาดังเดิม ด้วยเห็นว่าเป็นพระปั้นด้วยปูน หากจะไปขยับเขยื้อนเข้า ก็เกรงจะเป็นการซ้ำเติมให้พังเร็วลงอีก ซึ่งดูจะเป็นบาปแก่ผู้กระทำ จึงปล่อยให้เอนอยู่อย่างนั้น ต่างพากันคาดคะเนว่า ในชั่วระยะเวลาอีกไม่นานเกิน ๑ ปี ก็จะโค่นพังลงมาเอง จึงได้ร่วมใจกันหล่อพระประธานขึ้นใหม่ด้วยโลหะ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๑.๔๒ เมตร สูง ๒.๐๐ เมตร การที่ทำให้องค์พระขนาดเท่านี้ ก็โดยที่ผู้เชี่ยวชาญคำนวณว่าพระองค์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมัยเมื่อครั้งทรงพระชนม์ชีพอยู่มีขนาดเท่านั้น และหวังว่าถ้าองค์เดิมพังลงแล้ว ก็จะได้นำองค์ที่หล่อใหม่นี้ขึ้นประดิษฐานแทน

การหล่อพระประธานองค์นี้ ครั้งแรกปรากฏว่า ตอนพระเศียรไม่ติด ต่างพากันเข้าใจว่าเป็นความบกพร่องของนายช่าง ซึ่งนายช่างก็ให้การยืนยันว่า การหล่อพระพุทธรูปทุกครั้งที่ผ่านมา ไม่เคยมีความมั่นใจเท่าครั้งนี้ เพราะได้มีผู้ใหญ่มาร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก

การกระทำทุกอย่างเป็นไปอย่างรอบคอบ แต่ที่มาเป็นไปเช่นนี้ ก็ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเหตุใด แม้กระนั้นประชาชนก็ยังไม่วายที่จะโทษนายช่างอยู่นั่นเอง

เมื่อการหล่อครั้งแรกไม่สำเร็จ จึงได้กระทำพิธีหล่อขึ้นใหม่ ในการหล่อครั้งหลังนี้ นายช่างได้กระทำพิธีสักการะบูชาและบอกเล่าพระประธานองค์เดิม จึงปรากฏว่าการหล่อครั้งหลังนี้สำเร็จลง แม้จะไม่สู้เรียบร้อยนัก ก็พอจะตบแต่งได้ จึงส่งเอาลงไปขัดที่บ้านช่างหล่อธนบุรี เมื่อขัดแล้วเสร็จ ก็ได้นำเข้าไปไว้ในอุโบสถ เพื่อรอโอกาสให้องค์เดิมพังก็จะได้นำองค์ใหม่ขึ้นประดิษฐานแทน ต่อมาอีกไม่นานนักพระประธานองค์ที่คาดกันว่าจะโค่นพังลงมานั้น แทนที่จะโค่นลงมาตามความคาดหวัง กลับตั้งตรงขึ้นได้อีก เมื่อเหตุการณ์กลับมาเป็นเช่นนี้ จึงชวนให้สงสัย คงจะมีใครไปจัดการแก้ไขให้กลับคืนมาเป็นแน่ แต่เมื่อได้ตรวจดูกันอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ก็ไม่มีรอยปรากฏที่แสดงให้เห็นว่าได้มีใครเข้าไปแตะต้องเลย ในขณะที่เอนอยู่เดิมนั้นเพราะแท่นได้ชำรุดลงไปแถบหนึ่ง และแถบนั้นก็น่าจะต้องรับน้ำหนักมากขึ้น ส่วนอีกแถบหนึ่ง การรับน้ำหนักก็มีแต่จะน้อยลง แต่แถบดังกล่าวนี้กลับทรุดลงไปเสมอกันอีก จึงทำให้องค์พระประธานตั้งตรงได้ดิ่งกับฉัตรที่เหนือพระเศียรพอดี

เหตุการณ์ที่กลับมาเป็นเช่นนี้ ทำให้เกิดความงุนงงแก่ผู้พบเห็นเป็นอันมาก ต่างพากันวิพากษ์วิจารณ์ว่า ท่านแสดงอภินิหารให้ปรากฏ และท่านคงจะไม่ยอมออกไปจากที่นั้น ประชาชนจึงพากันมีความเลื่อมใสยิ่งขึ้น และได้ทำการปฏิสังขรณ์ขึ้นมาอีก โดยทำแท่นให้แข็งแรงและลงรักปิดทองกันจนเป็นที่เรียบร้อย สำหรับองค์ที่หล่อขึ้นใหม่นั้นก็ได้นำขึ้นประดิษ-ฐานไว้ตอนหน้าพระองค์เดิม

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พระศารสาสน์ประพันธ์) ได้ขึ้นมาตรวจโรงเรียนและได้พิจารณาเห็นว่า โรงเรียนประจำจังหวัดซึ่งได้อาศัยศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนอยู่นั้นคับแคบมากและยังต้องใช้หอสวดมนต์ และบริเวณกุฏิพระเป็นที่เล่าเรียนอีกด้วย ไม่เป็นการสะดวกแก่นักเรียน และก่อความไม่สงบให้แก่พระสงฆ์ จึงได้ปรารภกับท่านเจ้าคุณพระราชเมธี (พระโพธิวงศาจารย์) ว่าควรจะจัดสร้างอาคารเรียนขึ้นต่างหาก โดยใช้สถานที่บริเวณหมู่กุฏิคณะเหนือ (ที่ตั้งวัดโพธิ์เงินเดิม) เป็นสถานที่ปลูกสร้าง ซึ่งก็ได้มีความเห็นชอบ

ร่วมกัน แล้วจึงได้รื้อย้ายเสนาสนะต่าง ๆ นำไปปลูกสร้างกุฏิแถวหลังเดียวกัน ทางด้านตะวันตกของหมู่กุฏิคณะใต้ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ช่วยออกค่ารื้อย้ายให้ด้วยเป็นจำนวนเงิน ๕๐๐.๐๐ บาท (ห้าร้อยบาท) แล้วจึงได้ทำการปลูกสร้างอาคารเรียนของโรงเรียนประจำจังหวัดขึ้น ณ ที่แห่งนั้น โดยใช้เงินงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการเป็นจำนวนเงิน ๖,๐๐๐.๐๐ บาท (หกพันบาท) นายพัน ปั้ทมโรจน์ ผู้เป็นคหบดีผู้หนึ่งในตำบลบ้านแหและมีความคุ้นเคยชอบพอกันอยู่กับพระราชเมธี จึงได้บริจาคสมทบอีกเป็นจำนวนเงิน ๕,๑๐๙.๐๐ บาท (ห้าพันหนึ่งร้อยเก้าบาท) ท่านข้าหลวงประจำจังหวัด (พระประชากรบริรักษ์) ท่านศึกษาธิการจังหวัด (นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์) พร้อมด้วยคณะกรรมการจังหวัดและคณะครูได้ร่วมกันจัดหาได้มาอีก ๑,๓๔๑.๐๐ บาท (หนึ่งพันสามร้อยสี่สิบเอ็ดบาท) รวมเป็นเงิน ๑๒,๔๕๐.๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นสองพันสี่ร้อยห้าสิบบาท) การก่อสร้างได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ เป็นต้นมา และได้แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ท่านข้าหลวงประจำจังหวัดอ่างทอง ได้ปรารภกับท่านเจ้าคุณพระราชเมธีว่า วัดอ่างทองตั้งอยู่ติดต่อกับจังหวัด ปัจจุบันเจ้าอาวาสก็ดำรงตำแหน่งคณะจังหวัดอยู่ด้วย วัดนี้จึงจัดว่าเป็นศูนย์กลางของวัดทั้งหลายในจังหวัดอ่างทอง ประกอบกับที่วัดนี้มีปูชนียวัตถุที่สำคัญคือ องค์พระเจดีย์ แม้จะได้สร้างขึ้นใหม่ก็จริง แต่ก็ได้บรรจุพระสารีริกธาตุไว้เป็นจำนวนมาก เสนาสนะต่าง ๆ ก็เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งในด้านการศึกษา ก็มีทั้งฝ่ายปริยัติธรรมและภาษาไทยอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดนี้ได้มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้ ก็โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงมีพระราชบัญชาให้รวมวัดทั้งสองเข้าเป็นวัดเดียวกัน แล้วได้ทรงพระราชทานนามวัดให้ใหม่อันเป็นมงคลนามสืบเนื่องมาจนบัดนี้ จึงเป็นการสมควรที่จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ยกฐานะวัดอ่างทองขึ้นเป็นพระอารามหลวงได้ พอดีกับในเดือนตุลาคม ๒๔๙๐ นั่นเอง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พระยาพหลพลพยุหเสนา) ได้ขึ้นมาตรวจราชการที่จังหวัดอ่างทองและได้แวะเยี่ยมวัดอ่างทอง ท่านข้าหลวงประจำจังหวัดได้กราบเรียนถึงเรื่องราวที่จะขอพระราชทานยกฐานะวัดอ่างทองขึ้นเป็นพระอารามหลวงให้ทราบ และได้พาไปตรวจดูเสนาสนะต่าง ๆ และเขต

วัดโดยรอบ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ก็มีความเห็นชอบด้วยกับความดำริของข้าหลวงประจำจังหวัด จึงสั่งให้ทำเรื่องราวบอกขอเข้าไปเป็นทางการ

ท่านข้าหลวงประจำจังหวัดจึงได้มอบให้ศึกษาธิการจังหวัด (นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์) เป็นผู้ดำเนินเรื่องราวบอกขอเข้าไปยังกระทรวงศึกษาธิการตามระเบียบ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ๒๔๘๑ ทางจังหวัดก็ได้รับหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการที่ ๗๔๗๒/๒๔๘๑ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๔๘๑ ว่า ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ยกฐานะวัดอ่างทองขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งแต่วันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๑ แล้ว วัดอ่างทองจึงได้เป็นพระอารามหลวงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

คำชี้แจง

การพระราชทานเพลิงศพพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระโพธิวงศาจารย์ อดีตเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง และเจ้าอาวาสวัดอ่างทอง ครั้งแรกได้กำหนดไว้วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระพุทธิวงศมุนี เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร ในฐานะที่ท่านเป็นประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการจัดงาน ท่านได้กรุณาไปตรวจตราดูแลการก่อสร้างเมรุอยู่เสมอ ต่อมาในระยะหลัง ๆ นี้ ท่านเห็นว่าคงจะเสร็จไม่ทันแน่ ท่านจึงได้นำความกราบเรียนพระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต ผู้ปฏิบัติหน้าที่ เจ้าคณะใหญ่ หนกลางได้ทราบ พระเดชพระคุณท่านเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ ท่านได้พิจารณาเห็นว่า การก่อสร้างได้ดำเนินมาจนถึงขั้นนี้แล้ว ก็ควรจะดำเนินการต่อไปให้เสร็จเรียบร้อย ส่วนกำหนดงานนั้นเลื่อนออกไปอีกได้ แล้วท่านเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ จึงให้เลื่อนงานออกมาเป็นวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๗

ครั้นต่อมาคณะกรรมการมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยทางฝ่ายสำนักพระราชวัง และกรมการศาสนา ได้ประชุมปรึกษากันว่า การพระราชทานเพลิงพระศพ เจ้าประคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช ควรจะเป็นวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๑๗ ซึ่งเป็นระยะเวลาใกล้กันมาก เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังไม่อาจปฏิบัติงานได้ จึงมีมติให้เลื่อนกำหนดการพระราชทานเพลิงศพออกไปอีก และทางสำนักพระราชวังได้แจ้งให้อาตมาภาพไปพบเพื่อได้พิจารณากำหนดวันขึ้นใหม่ ในที่สุดก็ได้เลื่อนออกมาเป็นวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

การที่ต้องเลื่อนกำหนดงานออกมาถึง ๒ ครั้งเช่นนี้ ก็เพราะเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น บางท่านได้ทราบกำหนดแต่ตอนต้น ไม่ทราบกำหนดที่เลื่อนก็ได้มากันตามกำหนดเดิม เฉพาะที่เลื่อนออกมาตอนหลังนี้ อาตมาได้แจ้งให้ทราบทั้งทางหนังสือพิมพ์และทางสถานีวิทยุ และบางท่านก็ได้แจ้งให้ทราบโดยทางโทรเลขบ้าง โทรศัพท์บ้าง จึงเป็นที่ทราบกำหนดกันได้ดี

อาตมาภาพ ได้นำเรื่องราว การติดต่อ ประสานงาน เกี่ยวกับ การ พระราช ทาน เพลิงศพ จากระดับต่าง ๆ มาลงพิมพ์ไว้ในหนังสือนี้ ซึ่งแม้จะขาดตกบกพร่องไปบ้างก็คงจะพอเป็นที่เข้าใจ

การพิมพ์หนังสืออนุสรณ์เพื่อแจกแก่บรรดาท่านผู้มีเกียรติ ที่มาในงานพระราชทานเพลิงศพนั้น แต่เดิมคิดว่าจะจัดพิมพ์หนังสือที่มีคุณค่าสูง ๆ และจำนวนมาก ๆ แต่ก็บังเอิญเป็นระยะเวลา ที่บ้านเมืองเรา ตกอยู่ในภาวะสิ่งของเครื่อง อุปโภคบริโภค ขาดแคลนและมีราคาสูงมาก ทั้งยังมีภาระในเรื่องการปรับปรุงต่อเติมหอประชุมสงฆ์ ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐานโกศศพ และจัดสร้างเมรุขึ้นสำหรับรับพระราชทานเพลิงศพเป็นการถวายเกียรติ และเป็นการบูชาพระคุณของท่านที่ได้บำเพ็ญกรณียกิจต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา

พระวิเศษชยสิทธิ์

วัดอ่างทอง

๑๒ พ.ค. ๑๗

พิมพ์ที่ แผนกการพิมพ์ กรมการทหารสื่อสาร บางซื่อ กรุงเทพมหานคร โทร. ๔๘๑๙๘ พันตรี บุญไท พุทธประเสริฐ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา